

חיי שרה
ה' תשע"ב
כתובת:
oraysa@walla.co.il

אורחיה

לע"נ צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.נ.צ.ב.ה.

==|| ווארטים קצרים ||==

א

סְאֵאָנָא בַּ יַעֲרָב יִקְוָה לְהֵישֵׁב מִיִּסְאֵל הַחַרְאָר יִאָשֶׁר רַלְאָתָא קֵאָשְׁלָב נִי
מִבְּנֵי נְהֻכְנֵעֵנָא שְׂאֵנִיכִי יִשְׁבְּבָר בּוֹ:

וְזִקְוָה לְהֵישֵׁב מִיִּסְאֵל שְׁלֵקָה זֶה נִמְנֵב יִאָבֵב וּמִן אֵרְמִיקְלָדִית וְאֵשֶׁה בְּרַלְי
וְאֵשֶׁנֶשׁ בְּעַלְלֵאמְלִזֹר עֲרָאֵת יִאָתֵאָרָה זֵאת הוּאָשֶׁלְמוּל אֶסְלֵפְנִיךָ
וְלֵקָה זֶה הָאָשְׁלָב בִּישׁוֹם:

ידועה השאלה מדוע לא הזכיר בפסוק ז' אלקי הארץ כפי שהזכיר בתחילה, ויעויין רש"י שהכונה שהיה אלקי השמים בלבד קודם שלקחני מבית אבי וכו'.

יש מקום להסביר, שהנה יש שני הנהגות, הנהגת הנס שהיא למעלה מהטבע, והנהגת הטבע שעולם כמנהגו נוהג. עיקר חידושו של אברהם היה שה' הוא גם אלקי הארץ וגם המנהג הקבוע של העולם הוא עפ"י השגחה פרטית. והנה בלקיחת אשה ליצחק היה שני ענינים, א' למצוא את האשה עצמה, שלזה עשה אברהם השתדלות בדרכי בני אדם, ששלח את אליעזר וטוב אדוניו בידו למצאה, ושלחה אל המקום שראוי לה להמצא. אלא שיש חלק נוסף שהוא חלק שאין בו השתדלות, וזוהי שאלת אליעזר אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי, על זה השיב לו אברהם, שאלקי השמים שהיא הנהגת הנס, וכמו שמוכח במה שלקחני מבית אבי וכו' וממה שהבטיחו על הארץ ועל הברית, שכל ההבטחות האלה נוגעות מצד שהוא אלקי השמים, הוא יכול גם לגרום שהנערה תלך עמו. מטעם זה הזכיר רק אלקי השמים.

ב

כְּדַיִב(י אִמְרֵי) לְהֵאָדָאב רַהֲסֵק רַהֲנָל פְּנֵה יוֹשַׁעִי חֲזֵסֵדַע
אָדָאנֵב רַהֲסֵב:

כבר הקשו הקדמונים על שתפס לשון מקרה, עוד צ"ב מדוע ביקש דייקא על היום.

נ״ב שהנה אליעזר אמר (כד, מב) וְאַבְאֵת יוֹסֵאֵל עַיִן יוֹאֵמ רִי קִנְסָא לַהּ יִא דְאַב רַהֲה סָא שְׁדַּךְ נָא מִצַּל יַחַר כְּפֵא שְׁרָאָנְכִי הִלְצֵךְ לִיָּהּ : וּבִיָּארו חז״ל (ב״ר נט, יא) ״היום יצאתי והיום באתי״. היינו שקפצה לו הדרך. עפ״י נוכל להסביר פשר תפילתו, שהנה ממה שקפצה לו הדרך מוכח לכאן שהי מצליח דרכו ומלאכו לפניו לסייע לו לגמור הענין במהירות, א״כ מוכח שכאן מזומנת לו האשה ליצחק. אלא שיש מקום לחשוב, שמא לעולם אין כאן את האשה הראויה לו, אלא שמשמים רוצים לזרז הידיעה שאין כאן המקום לאשת אדוניו וממילא יחפשנה במקום אחר.

עפ״י מבוארת בקשת אליעזר, שיקרה לפניו את האשה, ״היום׳, כמו שהיום מלאכו לפניו, וכמו שהיום בא על העין במהירות, כך תזדמן לפניו היום האשה, שמכח קפיצת הדרך ביקש שימשיך הנס להיום, שהמזל והסייעתא דשמיא שיש ביום הזה ימשיכו עמו לסיים מלאכתו. ז״ש ״אם ישך נא מצליח דרכי וכו״ שלכאורה מה הקשר בין ההליכה בדרך לבין מציאת האשה, אלא שהכונה שמבקש שיוכל להוציא סימן ממה שקפצה לו הדרך גם לענין מציאת הזיווג. כי היה מקום לדחות שלכן קפצה לו הדרך בכדי לשלול שכאן אין את זיווגו של יצחק, ולכן מיהר לפניו דרכו, אבל אליעזר ביקש על הצד שיש כאן סימן ממה שנעשה לו הנס שאין הנס בכדי. ז״ש ועשה חסד עם אדוני, היינו שיתברר שסיבת מהירות הדרך והמקרה היום הם סימן לחסד במה שימצא את הזיווג, כי זהו החסד הגמור שמשיג את ששאל (אבל השלילה שיתברר שאין כאן אשה ליצחק אינה החסד הגמור).

עפ״י נוכל להסביר פשר דבריו (כו, יאמ, ב, הו, ד) וְיִקְנֵסָא לַהּ יִא דְאַב רַהֲה סָא שְׁדַּךְ לֵאעֲזֵם סִדּוֹ וְנָא מִיָּתָא עַיִן דְּנִי אֲנִיבֵי דִּרְדֵּן תִּי קִנְסָא יוֹאֵת יִא דְנִי : היינו, שכמו שאנכי בדרך, היינו שנעשה לו נס בדרך שקפצה לו, כך גם נחני בית אחי אדוני, שהמלאך שנשלח לפניו גמר לפניו מלאכתו להצליח דרכו. ולפ״י אלה יובן מדוע לא נכנס לעיר אלא המתין אצל העין, כי כל עוד שהיה ב״דרך׳ הרי עדיין המלאך והסייעתא דשמיא עמו לגמור דרכו בטוב.

2

״יְגַה זָאָ נִכַּי עֵצָ בַּע לַע הָ מִיָּסֵב נֹוֹא נִשְׁהָ עַיִן אֱלֹהִישׁ אֲבִי מִיָּם : (יד, ה, יג)
הַ נְעֵרָא שִׁי אֲבִי מִיָּסֵב לִי הָהָ טַי נִשְׁהָ דִּרְדֵּן שִׁי תִּנְוֹא מִיָּסֵב תִּי הִוְנֵבְנִי לִי יִשְׁ שִׁי קֵה
אֲהָ וְלִי עַיִן בִּדְלִי עַיִן זִו קִיבֵי אֲדַ עֵמֵי שִׁי יִתְוֹן סִדְעָ דִּי :

דברי אליעזר ובנות אנשי העיר וכו׳, מיותרים לחלוטין, כי לכאורה היה רק צריך לומר והיה הנערה אשר אומר אליה וכו׳, ולאיזה תכלית הוא מספר בתפילתו שבנות העיר יוצאות. נראה שהסימן הראשון שעשה, שאם תבוא היום נערה חדשה לשאוב מים, נערה שאין מדרכה לשאוב, זה יהיה לאות על שהיא בת הזיווג, כי אם היא יוצאת לשאוב בכל יום, אין ראייה ממה שהיא מזדמנת לכאן היום שהיא בת הזיווג, שהרי בכל יום דרכה לצאת, ולכן ביקש שתהיה הנערה באה לכאן דרך מקרה, ״הקרה׳ לפני היום׳ שהיום יקרה שתצא לשאוב. ז״ש בדבריו (כד, מג) ״והיה העלמה היוצאת לשאוב׳ עלמה מלשון העלמה, היינו שהיא עלומה ואין דרכה להיות עם השואבות, ומסתמא היא מבנות הגבירות (הראויות ליצחק, שהיה עשיר ובנו של מלך, שהרי אמרו לו נשיא אלקים אתה, וכל מלכי מזרח ומערב משכימים לפתחו. צא ולמד שעפרון עלה לגדולה עברו, כ״ש

זיווגו שודאי תהיה בת הגביר) וזה רחוק שתצא לשאוב, אלא כל כבודה בת מלך פנימה, ומאחר שהיום תצא לשאוב, זה יהיה הסימן. זהו הכלול בדבריו בתפילתו 'והיה הנערה' בה"א הידיעה, היינו שתהיה ניכרת לו, כי אם היה הסימן בסתם היה צריך לומר והיה נערה אשר אומר אליה הטי כדך וכו', אלא שביקש שמכל הנערות תהיה ניכרת לו בהנהגתה ובמה שזה לה דבר משונה לצאת לשאוב, הנה בזה תהיה ההוכחה הראשונה שנזדמנה לו כאן על מנת שהיא הראויה לבן אדוניו.

*

עפ"יז אולי נוכל להסביר נקודה נוספת. הנה בתפילתו הוא מדגיש "ואמרה שתה", משמע שמלבד מה שהוא מבקש לבחנה בעצם השתיה שתשקהו, הוא גם מבקש לבחנה במה שתאמר שתה. ולכאוי צ"ב מדוע הוא צריך שתאמר זאת, וכי לא די אם תשקהו בפועל (שהרי ודאי אם תאמר שתה ולא תשקהו אין בכך כלום). נראה שנתן סימן נוסף, וכמו שהסימן הראשון הוא רחוק מהמציאות שתצא נערה מיוחדת היום לשאוב, כך ביקש על נקודה נוספת מחודשת.

שהרי יכולה להשקותו מיד בלא לומר תיבה אחת, אלא שבשניה זו הוא עדיין צמא ומוטרד ואינו יודע אם תתמלא בקשתו לקבל מים, רגישות זו שעוד קודם שישתה בפועל מיד תגיב 'שתה' להרגיע רוחו, זה מוכיח על גודל מעלת החסד, וזוהי דרגה גבוהה מאד של חסד. גם מאחר שבחן בסימנים, הנה נתן סימן שהוא רחוק המציאות, כי אם הולכת להשקותו רחוק שגם 'תאמר' שתה. לכן גם בסיפור הענין מודגש (כד, יח) תאמ' ש' ת' הא' חזק' מ' ה' רת' ר' ד' ה' ל' ז' ש' ק' ה': היינו שאמרה שתה קודם שהורידה כדה.

*

אולם פשוט שהיה זה סימן מלבד הסימן הנוסף שאמרה וגם גמליך אשקה. אלא שמהתבוננות נראה, שלגבי שתית האדם כתיב עין המים, ואילו לגבי שתית הגמלים כתיב ששאבה מהבאר, וכבר ביארו הקדמונים שמקום בקיעת המעיין שם המים צלולים והם מים הראוים לשתיה, אבל אח"כ הם הולכים בדרכם ומתערבים בעפר וצרורות, ושם הוא מקום הבאר ומשם משקים את בעלי החיים. עפ"יז עשתה חסד במה שהלכה אל מקום אחר ממקום הילוכה, ושם שאבה מים לגמלים.

עפ"יז יש מקום לומר, שבחנה בכל הענינים שצריכים לבחון נערה, א. על טוב לבה ורוב חסדה, וכמבואר. ב. על חכמתה, שתאמר שתה קודם שישתה בפועל. ג. שתלך בזריזות להשקות הגמלים. ד. בזה גם יבחין שאינה חרשת או אילמת, שהרי תשמע בקשתו ותאמר שתה. ה. גם יבחין אם היא צולעת וכדו' שהרי תלך להשקות הגמלים, וצריך לזה כח רב לשאוב מים רבים, וגם ללכת הנה והנה. ו. גם סבלנות מרובה, כי עשרה גמלים שותים מים רבים, והמתינה עד אם כילו לשתות. הרי שהיה יודע בה כל המעלות הפנימיות והחיצוניות, מלבד יחוסה שלה היה צריך לשאלה.

(כבזיהפ אש רכ ולוגב ל יל ש תותיק זה א יש נוסזה ב קועש ק לווש ני
צ מ יד יבע לך יתע ש ר הם שו ק לם:

יש לעיין מדוע נתן לה דוקא אלו, ומדוע מודגש ענין המשקל. גם משמע שנתנם לה קודם ששאלה בית מי היא, ואין זה מדרך השכל לתת קודם שיברר הענין עד תומו, וגם אם סמך על הסימן והנחש שעשה, מאחר שעתיד לשאלה היה לו להמתין.

נראה, שכל המתנות שנתן לא היו מדרך קידושין וכדו', אלא תשלום הפעולה. מאחר שפעלה בידיה לשאוב לגמלים מים רבים, הנה נתן שכרה בצמידים על ידיה. אלא שהמשקל היה לפי משקל הפעולה, שמאחר שהשקתה עשרה גמלים נתן משקל עשרה זהב. כיו"ב הנזם נתן עבור שהשקתה אותו, וידוע שרק לאדם יש אף, ולכן יש בנזם שכר על השקאת האדם (כמו"כ הנזם הוא גם תכשיט הפה ובמקומו), ועל שתית האדם התשלום בבקע משקלו, וכמו שמצאנו במחצית השקל שהתשלום עבור האדם הוא מחצית השקל בקע משקלו.

כמו"כ אפשר שיש בכך רמז, כי את אליעזר השקתה ממי המעיין, ואילו את הגמלים השקתה ממי הבאר, ולשון בקע רומז על ביקוע, כמו אתה בקעת מעיין ונחל.

גם להלן במתנות משפחתה (נג) נימצא עבד ל כ ס ויכ ל ס ה וב ג ד י ש י ת ר ב ק וימ ג ד נ ת ג ת ו ל א ח י ח ל א מ ה : הנה למשפחתה שנתנו לפניו ולפני האנשים שעמו ולגמלים - מאכל, נתן להם מאכלים משובחים, שזה שכר הפעולה. אבל לרבקה שנכנסה לרשותו באמרם קח ולך, לה נתן כלי כסף וזהב ובגדים ללבשם ביציאתם לדרך, שתהא לבושה כגבירה הראויה לנשיא אלקים.

שבת שלום ומבורך